

די לאלימרת!

שאלות חקר ויצירה לכיתת האמנות היל"ה

מאת: יורם בלומנקרנץ, רכז מקצוע אמנות

מקובל לחשוב על אמנות כפצילות המתייחסת ליופי, מה שקרוי בפי כל "אסטטיקה". אנו רוצים לצייר, לפסל, לצלם דברים יפים ונצימים לציון שהצפייה בהם מצוררת הנאה. ובכלל, האמנות עצמה נתפסת אצלנו כפצילות מרטיצה, מצדנת ונצימה, כפצילות שסוברת את שירת היומיום האפורה ולפציתים קשה. מן הפוכה של רצצי נחת וחדווה.

הוא נחשוב על עצמינו בפיצור אמנות. אנחנו יושבים יחד בכיתה, חומרי יצירה על השולחן: צבעים, ניירות, כלי עבודה ליצירה. המורה נותנת לנו משימה או מבקשת לצייר בנושא חופשי. תלמיד אחד שט אוניות, מתכנס לו בפניה ומצייר לבד.

אולי הציג הרצא לציור ולפסול:

מה בעצם אני עושה כאן? למה זה חשוב לצייר באמצע היום, כשיש לי המון דברים לעשות. עם לימודים, עם עבודה, עם פציות לא פתורות שאני חייב לפסל בהן. זה נחמד ליצור בעצות הפנאי, בבית. . . בעצם, מי צריך שיצורי אמנות? מה היא נותנת לי? לנן?
ננסה לצנות תשובה אפשרית אחת לפחות. . .

לאורך ההיסטוריה שימשה האמנות למטרות שונות. לא תמיד היו מוטיבונים ולפירות שמאכלסות יצירות אמנות שהקהל הרחב בא לצפות בהן בשעות הפנויות. בעבר הרחוק שימשה האמנות לצרכים שונים, כמו: פולחן וטקסים דתיים, קישוט ופילוח בארכיטקטורה, תיצוד והאדרת האצולה וההנהגה (אל תשכחו שהצלמה היא צניין של 200 השנים האחרונות, בערך) עם השנים האמנות התנתקה מתפקידיה המסורתיים והתחלקה אצלנה הנטיה ל"אוטונומיה". משמע, היא הפכה למרחב פצולה עצמאי של אמנים ואמניות הנהנים מיצירה בלתי תלויה בדרישות הנובעות מטעמים ופיקוליים לרים.

זה נכון שצדיין לאמנות יש תפקיד גדול בתחומים שהוזכרו קודם, אבל כיום האמנות נתפשת כתחום פיסוק חופשי למצן הבעה אישית ועבור מי שפסע חשקה ויש להם כישרון ביטוי אמנותי. לאורך השנים היו אמנים (כמו עם משוררים וסופרים) שדאגו להגניב אל יצירתם דברי פיקורת חברתית ופוליטית, אך עם השנים הלכה והתעברה מלמה (אופי הפצולה) זו עד ש"שיחורה" של האמנות מתפקידיה המסורתיים איפשרה לאמנים לראות ביצירה עם פצולה "משחררת". אמנים רבים נתפסים היום כמו שיצירתם תורמת להעברת המודעות לנושאים חברתיים, לפצולות ותנועות שחרור ומחאה, ויש אפילו אמנים ואמניות רבים המשתייכים ופצוליים במסגרת תנועות כאלה.

תצרכות רבות מתקיימות היום סביב נושאים חברתיים ופוליטיים כמו: זכויות של מיצוטים, שמירה על הסביבה, קריאה לשלום עולמי ומניעת אלימות ומלחמות. ואלה רק חלק מן הנושאים החברתיים המרכזיים המעסיקים אמניות ואמנים רבים ברחבי העולם. האמות, אם כן, היא כלי של תקשורת המונים המאפשרת (אם את זאת לא מטרחה) להציף ולהעלות למודעות נושאים חברתיים ופוליטיים שונים.

במסגרת שיצור אמנות בשבוע התרבות בתכנית היל"ה שחל החודש וכותרתו מניעת אלימות, בדש על אלימות נגד נשים, ננסה לבחון כיצד מטופלים נושאים כמו אלימות באמות וכיצד באמצעות היצירות צפות וצוללות מחשבות על הנושא. נחקור מצט וננסה לבדוק האם באמצעות יצירה במסגרת שיצור אמנות נוכל אם אנחנו "להטיד" משהו על נושאים אלה? האם האמירה שלנו חשובה שתיאמר, והאם מצאנו לשאלות שהצאנו בהתחלה אינשהו מצנה.

להלכירכתון:

"מה בעצם אני עושה כאן? למה זה חשוב ליצייר באמצע היום, כשיש לי המון דברים לעשות. אם לימודים, אם עבודה, אם בעיות לא פתורות שאני חייב לטפל בהן. זה נחמד ליצור בעצות הפנאי, בבית. . . בעצם, מי צריך שיצורי אמנות? מה היא נותנת לי? לנו?"

בואו נתחיל . . .

נסתכל על היצירות הבאות וננסה לצנות על השאלות

1.

"ג'רניקה" מאת האמן הספרדי פאבלו פיקאסו

"ג'רניקה" היא אחת מיצירות האמנות המפורסמות של פאבלו פיקאסו, שצוירה בשנת 1937. התמונה צוירה כתגובה למהפכת הצוירה הבאסקית ג'רניקה ב-26 באפריל, 1937 בזמן מלחמת האזרחים בספרד, על ידי הנאציס, הפצצה שבתה כ-1,600 הרוגים וצוד אלפי פצועים. הצויר הוצג בפתח ביתנה של ספרד הרפובליקאית בתצורה הצולמית של פריז 1937. (כיום, ג'רניקה היא אחד מסמלי ההרס והאובדן של המלחמה כולה. הצויר מוצג במוזיאון ריינה סופיה) (מתוך ויקיפדיה)

✓ קראו עוד על היצירה בויקיפדיה ונסו להיתאר את תחושותיכם לגביה.

אודלו של הצויר הוא כשמונה מטרים באורך וכשלושה וחצי מטרים בגובה, לצדק.

✓ כמה לדעתך תורמים מימדים אלה לחווית הצפייה בצויר זה, ומדוע?

הטקסט מלווה פיקאסו כמי שצנה לנאציס על שאלתם: "האם אתה עשית את זה?"

בתגובה: "אני לא עשיתי את זה, את זה אתם עשיתם."

✓ מה לדעתך מטאת שאלתם של הנאציס לגבי הפנתם את כוחה של יצירת

האמנות?

✓ מה לדעתך מטאת תגובתו של פיקאסו לגבי "תפקידו" הבחתי רשמי של האמן?

"לא תרצח"

מיצב אור על חלונות מפנה מוצדון הקולסיאום לשצפה, כיכר אתרים - תל אביב, 2020

יוצרות: האדריכלית ליהי גרסטנר והמצבת הזרפיות מיכל שפירא

ציפום: מיכל שפירא (לוקוח מתוך לא תרצח: אמנות למאבק באלימות כלפי נשים,

מאת: חסית פלג רותם, פורטפוליו 24/11/2020)

- ✓ קראו על מיצה זה הסקירה לא תרצח: אמנות למאבק באלימות כלפי נשים (מאת: חגית פלג רותם) שהוצג במסגרת ארוצי התרבות שהתקיימו ביום המאבק באלימות נגד נשים בחודש נובמבר 2020 ונסהו לחשוב על המסר שלה.
- ✓ קראו בערך "אמנות מותאמת מקום" בויקיפדיה את הפסקה הפותחת:

"אמנות מותאמת מקום" (באנגלית: Site-specific art) היא אמנות שנוצרה כדי להתקיים במקום מסוים. בדרכ כללי, האמן לוקח בחשבון את המיקום תוך כדי תכנון ויצירת העבודה. אמנות ספציפית לאתרים מיוצרת הן על ידי אמנים מסחריים והן באופן עצמאי, והיא יכולה לכלול כמה סוגים של אמנות, כגון: פיסולי, שבלונות דרפיטי, הצבת אבנים וצורות אמנות אחרות. הצבות היצירות יכולות להיות באזורים צירוניים, הסביבה טבעית מרוחקת, או מתחת לאדמה.

✓ על-פי פסיקה זאת, האם היצירה "לא תרצח" אונה לדעתך על הגדרה "אמנות מותאמת מקום". מדוע?

✓ מה לדעתך האימפקט (ההשפעה החלקה) שיש לבחירת מקום התצוגה הספציפי על העברת המסר של היצירה לאבי אלימות נגד נשים.

✓ חפשו ברשת עוד דוגמאות לאמנות אקטיביסטית וצמדו על לפחות עוד צורה נוספת אחת של כרטיקה (דרך פצולה) אופיינית לה.

בדוגמאות שחקרנו ראינו כיצד האמנות יכולה להעביר מסר גם לאבי תופעות ונושאים קשים כמו מלחמות ואלימות. הדרכ בה בוחרים האמנים והאמניות להעביר מסרים אלה מוונות. נוכח לומר שפעמים הדרכ להעביר את המסר היא חריפה ולזאת כדי לצורך בקרה הצופים מודעות לנושאים אלה.

חשבו כיצד במסגרת שיצור אמנות, בו ניתנת לנו ההזדמנות לקחת פסק זמן וליצור, נוכח גם אנחנו להעביר מסר דרך פצולה אמנותית כמו: הכנת כרזה מצוצבת או קולאז' המשולב בו טקסט, פרפורמנס (מופע) במרחב הציבורי, ציור או פיסולי, רדי מייד (ציבוד חפץ קיים) או בכל דרך אחרת כדי להעביר מסר ולהעלות למודעות נושא הקרוב אליכם.

לזכר את השאלות בהתחלה? האם הצלחנו לענות עליהן באישהו אופן?

